

Akavan Erityisalojen lausunto Opetushallitukselle koskien lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita ja kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksia.

Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-5662-2026

Akavan Erityisalat kiittää Opetushallitusta mahdollisuudesta lausua. Jäsenistöömme kuuluu aikuiskoulutuksen, vapaan sivistystyön, kieltenopetuksen, ohjauksen ja maahanmuuttajatyön asiantuntijoita. Kirjastoissa työskentelevät jäsenemme toteuttavat lukutaitotyötä kirjastojen lakisääteisenä velvollisuutena. Jäsentemme työn kautta näemme molempien koulutusten vaikutukset yksilöiden elämään ja yhteiskuntaan.

Molemmissa perusteissa arvoperusta rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja demokratian varaan. Lukutaitokoulutuksessa monilukutaito määritellään jokaisen yhteiskunnan jäsenen perustaidoksi, joka tukee aktiivista kansalaisuutta ja osallisuutta. Kotoutumiskoulutuksessa korostetaan toimijuutta, vastuunottoa omasta kotoutumisesta ja yhdenvertaista asemaa yhteiskunnassa. Laaja-alainen osaaminen molemmissa tukee demokraattiseen yhteiskuntaan osallistumista. Akavan Erityisalat pitää tätä lähtökohtaa erittäin tärkeänä.

Lukutaito ja monilukutaito sekä kotoutumiskoulutuksen valmiudet eivät ole vain työelämä- tai opiskelutaitoja, vaan demokratian, osallisuuden ja tasa-arvon perusedellytyksiä. Ilman niitä mahdollisuudet seurata yhteiskunnallista keskustelua, hoitaa asioita, käyttää äänioikeutta ja osallistua yhteisöön heikkenevät.

Lukutaitokoulutus on tarkoitettu aikuisille maahanmuuttajille, joilla on heikko tai olematon luku- ja kirjoitustaito tai joiden lukutaito ei vielä ole riittävän funktionaalista. Sen laajuus on noin 50 opintopistettä, ja tavoitteena on kehittää lukutaitoa sekä monilukutaitoa niin, että opiskelija saa valmiudet siirtyä lukutaitoa edellyttäviin koulutuksiin. Kotoutumiskoulutus puolestaan on suunnattu kotoutuja-asiakkaille, jotka eivät ole oppivelvollisia. Se on laajempi kokonaisuus, enintään 80 opintopistettä, ja sen keskeisenä tavoitteena on toimiva peruskielitaito suomen tai ruotsin kielessä (B1.1), yhteiskunta- ja työelämäosaaminen sekä työllistyminen tai siirtyminen jatko-opintoihin. Koulutukseen kuuluu myös vähintään kahdeksan opintopisteen työssäoppimisjakso.

Molemmat koulutukset toteutetaan tai siirtyvät työvoimakoulutukseksi. Tämä muutos vaikuttaa suoraan monien jäsentemme työnantajarakenteisiin, tehtävänkuviin ja yhteistyöverkostoihin. On tärkeää, että pedagoginen asiantuntemus ja kielitietoinen toimintakulttuuri säilyvät vahvoina molemmissa. Joustavat rakenteet, kuten moduulit, eriyttäminen ja mahdollisuus yhdistää opiskelu työhön ovat välttämättömiä. Ne kuitenkin edellyttävät riittäviä resursseja ohjaukseen, tukiopetukseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteuttamiseen.

Ohjaus, osaamisen tunnistaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on kuvattu perusteissa hyvin. Käytännön mallien on kuitenkin tultava selkeästi esiin paikallisissa opetussuunnitelmissa. Arviointi tukee molemmissa oppimista ja jatkopolkuja, lukutaitokoulutuksessa korostuu siirtymävalmius ja kotoutumiskoulutuksessa päättötestaus.

Molemmat opetussuunnitelman perusteet ovat siten pääosin onnistuneita. Erityisen myönteistä on arvoperustan, monilukutaidon, laaja-alaisen osaamisen ja osallisuuden kytkeminen demokratiaan sekä tasa-arvoon. Koulutuksen laatu, ammattilaisten osaaminen ja riittävät resurssit ratkaisevat, missä määrin sekä yksilölliset että yhteiskunnalliset tavoitteet toteutuvat.